
I

Detinjstvo u Tenesiju – Beži – Nju Orleans –
Bije se – Upucan – U Gaveston – Nakogdočes –
Sveštenik Grin – Sudija Holden – Kavga – Todvajn
– Spaljivanje hotela – Bekstvo.

Eto dečaka. Bled je i mršav, u tankoj i izlizanoj platnenoj košulji. Pali vatru za pranje sudova. Napolju su crne uzorane njive s krpicama snega i mračna šuma gde je utočište našla šaćica preostalih vukova. Iako je njegov narod poznat po tesarima i kopačima bunara, otac mu je postao učitelj. Leži pijan, recituje pesnike čija su imena sad zaboravljena. Dečak čuči pored vatre i gleda ga.

Noć kad si se rodio. Trideset treće. Leonidi, tako su se zvali. Bože, koliko je zvezda padalo. Tražio sam tamu, rupe u nebu. Medvedi u plamenu.

Majka, mrtva tih četrnaest godina, u svojoj je utrobi gajila stvora koji će joj doći glave. Otac nikad ne izgovara njeno ime, dečak ga ne zna. Na ovom svetu ima sestru koju više nikad neće videti. Gleda, bled i prljav. Ne ume ni da čita ni da piše, a u njemu već klija naklonost ka bezumnom nasilju. Sva se istorija vidi na tom licu: dete otac čovekov.

S četrnaest beži. Više neće videti ledenu kuhinju po tami pred zoru. Potpalu, kazane. Odlazi na zapad čak do Memfisa, kao usamljeni putnik u tom ravnom i pastoralnom krajoliku. Crnci na poljima, mršavi i povijeni, prsti im poput paukova među čaurama

pamuka. Zasenjena agonija u bašti. Spram sunčeve silazne putanje, figure se kreću kroz spor suton preko papirnog neba. Jedan tamnoputi ratar tera mazgu i kišom nakvašenu zemlju drlja po polumraku.

Godinu dana kasnije dospeva do Sent Luisa. Primaju ga na deregliju za Nju Orleans. Četrdeset dva dana na reci. Noću parobrodi trube i vuku se po crnoj vodi osvetljeni poput plovećih gradova. Prekidaju plovidbu i prodaju drvenu građu, a on se šeta ulicama i čuje jezike koje dotad nije čuo. Stanuje u sobi nad dvorištem iza krčme i noću silazi kao kakva bajkovita zver da se bije s mornarima. Nije krupan, ali ima velike zglobove, velike šake. Ramena su mu uska. Dečje lice je, začudo, netaknuto ispod ožiljaka, oči neobično bezazlene. Bore se pesnicama, nogama, bocama ili noževima. Sve rase, svi sojevi. Ljudi čiji govor liči na roktanje majmunâ. Ljudi iz toliko dalekih i čudnih zemalja da se, stojeći nad njima dok krvare u blatu, dečak oseća kao da je osvetio celo čovečanstvo.

Jedne noći izvesni malteški vođa palube puca mu u leđa iz malog pištolja. Okrenuvši se da se obračuna s tim čovekom, dobija još jedan metak, tik ispod srca. Čovek beži, a on se naslanja na šank dok mu krv lipti iz košulje. Drugi skreću pogled. Ubrzo potom seda na pod.

Leži na krevetu u sobi na spratu dve nedelje, neguje ga krčmarova žena. Donosi mu hranu, odnosi ostatke. Ogrubela žena žilavog tela nalik muškom. Pošto se oporavi, shvata da nema para da joj plati, pa odlazi noću i spava na obali reke dok ne nađe brod koji će ga primiti. Brod plovi u Teksas.

Tek je sad dečak lišen svega što je bio u prošlosti. Koreni su mu postali jednako magloviti kao i sudbina, a nikada više, dokle se god svet okreće, neće biti toliko divljih i varvarskih predela u kojima bi se iskušalo može li se tvar postanja podrediti čovekovoju volji i da li je njegovo vlastito srce samo druga vrsta gline. Putnici su sramežljiva družina. Obuzdavaju poglede i niko nikoga ne pita kako se tu obreo. Spava na palubi, usamljeni hodočasnik. Gleda kako se nejasna obala uzdiže i spušta. Sive morske ptice blenu. Pelikani povrh sivih talasa lete ka kopnu.

Iskrcavaju se u čamac, naseljenici sa sitnom imovinom, i svi pomno razgledaju nisku liniju obale, tanki zavoj peska i zimzele-
nog šiblja što treperi u izmaglici.

Šeta se uskim ulicama luke. Vazduh miriše na so i svežu pilje-
vinu. Noću ga kurve dozivaju iz mraka kao nesrećne duše. Jedva nedelju dana i opet je na putu, u kesi mu koji zarađeni dolar, sam hoda pešćanim putevima po južnjačkim noćima, šake je zavukao u pamučne džepove jeftinog kaputa. Zemljani nasipi preko mo-
čvare. Čaplje u gnezdištima liče na sveće u mahovini. Vetar reže i grabi krupnim koracima uz put i skače po noćnim poljima. Dečak napreduje na sever, kroz mala naselja i imanja, radi za nadnice i smeštaj. Gleda kako vešaju oceubicu u seocetu na raskrsnici, čo-
vekov prijatelj dotrčava i vuče ga za noge, ovaj visi mrtav s užeta dok mu mokraća potamnjuje pantalone.

Radi u pilani, radi u karantinu za difteriju. Kao platu, od jed-
nog zemljoradnika uzima staru mazgu i na toj životinji, u prole-
će hiljadu osamsto četrdeset devete, jaše kroz buduću republiku
Fredoniju do varoši Nakogdočes.

Velečasni Grin propovedao je pred gomilom ljudi svakog dana
kišnog perioda, a kiša je padala već dve nedelje. Kad se mali sklo-
nio pod izlizano platno šatre, sa strane je bilo mesta za stajanje,
možda jedno ili dva, a sve je tako žestoko zaudaralo na vlagu i te-
lesnu prljavštinu da su sami ljudi povremeno istrčavali na pljusak
kako bi udahnuli vazduha pre no što ih kiša opet potera unutra.
Stao je pozadi, sa sebi sličnima. Od ostalih u gužvi mogao se ra-
zlikovati samo po tome što nije bio naoružan.

Susedi, reče sveštenik, nije mogao da se kloni ovih đavoljih,
đavoljih, đavoljih rupa u Nakogdočesu. Kazao sam mu, reko: Očeš
da povedeš sina Božjeg tamo sa sobom? A on reče: A, ne. Jok ja.
A ja reko: Zar ne znaš da je reko ja ću s tobom uvek da idem čak
i do kraja puta?

A on će: Ne teram ja nikog nigde da ide. A ja reko: Susede,
ne moraš da teraš. On će da bude s tobom na svakom koraku, teo

ti to ili ne. Reko: Susede, ne moš ga se otarasiti. Elem, oćeš da ga odvučeš, *njega*, u tu tamo rupetinu?

Jesi ikad vido kišurinu na ovakvom mestu?

Mali je gledao sveštenika. Okrenuo se čoveku koji je progovorio. Imao je duge brkove kao kočijaš i nosio je širok šešir s niskim okruglim klobukom. Bio je blago razrok i ozbiljno je gledao malog, kao da već zna šta ovaj misli o kiši.

Tek sam došo, reče mali.

Nikad goru nisam vido.

Mali klimnu glavom. U šator je ušao ogroman čovek u ogrtaču od voštanog platna i skinuo šešir. Bio je ćelav kao jaje, nije imao ni traga od brade, nije imao obrve, a ni trepavice. Prebacio je dva metra visine i pušio je cigaru čak i u toj nomadskoj kući Božjoj, a šešir je skinuo samo da bi s njega otriasao kišne kapi, jer ga je potom opet stavio.

Velečasni prestade da propoveda. U šatri je zavladała mukla tišina. Svi su posmatrali pridošlicu. Namestio je šešir, a onda se probio skroz do daščane predikaonice gde je stajao propovednik, te se okrenuo da se obrati pastvi. Lice mu je bilo spokojno i neobično mladalačko. Sitne šake. Pružio ih je.

Dame i gospodo, dužan sam vas obavestiti da je čovek koji ovde propoveda varalica. Nije ga rukopoložila nijedna priznata ili nepriznata institucija. Potpuno je neovlašćen za službu koju je bespravno prigrabio i zapamtio je svega nekoliko odlomaka iz Svetog pisma kako bi svojim lupeškim propovedima udahnuo makar kakvu pobožnost koju prezire. Štaviše, ovaj gospodin koji se pred vama izdaje za svešteno lice ne samo što je potpuno nepismen nego ga i traže zvanične snage zakona u Tenesiju, Kentakiju, Misisipiju i Arkanzasu.

O, Bože, kriknu velečasni. Laži, laži! Stade grozničavo da čita iz otvorene Biblije.

Po višestrukim optužbama, od kojih se najskorija odnosi na devojčicu od jedanaest godina – ponavljam, jedanaest – koja mu je došla puna poverenja, a koju je on neočekivano napastvovao odeven u Božju mantiju.

Svetinom se razleže uzdah. Jedna gospođa pade na kolena.

Ovo je on, viknu velečasni kroz jecaje. Ovo je on. Đavo. Glavom i bradom.

Daj da obesimo to govno, doviknu jedan ružni siledžija iz pozadine.

Ni tri nedelje pre toga, oterali su ga iz Fort Smita u Arkanzasu jer je opštio s kozom. Da, gospođo, upravo sam to rekao. Kozom.

Đavo mi oči odneo ako ne upucam tu džukelu, reče jedan čovek na suprotnoj strani šatora, ustade, izvuče pištolj iz čizme, nanišani i opali.

Mladi kočijaš smesta izvadi nož iz odeće, raseče šatru i izađe na kišu. Mali pođe za njim. Pognuli su se i po blatu potrčali ka hotelu. U šatri se već razbuktala opšta paljba, kroz platnene zidove prosečeno je desetak izlaza, ljudi su kuljali napolje, žene su vrištale, narod se saplitaio, narod je gazio po ljudima u blatu. Mali i njegov prijatelj dokopali su se hotela, obrisali vodu iz očiju i okrenuli se da posmatraju. Uto je šatra počela da se ljulja i nadi-ma, te se, kao ogromna ranjena meduza, polako slegla na zemlju, vukući za sobom iskidane platnene zidove i trulu užad.

Kad su ušli u krčmu, tamo su već zatekli ćelavog čoveka. Na uglačanom drvetu pred njim stajala su dva šešira i dvostruka šaka novčića. Podigao je čašu, ali ne u njihovo zdravlje. Prišli su šanku i naručili viski, mali je stavio novac, ali ga je krčmar odgurnuo palcem i klimnuo glavom.

Ovo časti sudija, reče.

Pili su. Kočijaš spusti čašu i pogleda u malog, ili se bar tako činilo, nikad se s njegovim očima nije znalo. Mali pogleda niz šank do sudije. Šank je bio tako visok da nije svako mogao čak ni da se nalakti na njega, ali je sudiji sezao tek do struka, te je ovaj stajao dlanova pruženih po drvetu, blago nagnut, kao da će ponovo održati govor. Ljudi su već počeli da naviru kroz vrata, krvavi, blatnjavi, uz psovke. Okupili su se oko sudije. Rulja se pripremala da krene u poteru za sveštenikom.

Sudijo, odakle ti sve ono o onoj ništariji?

Ono?, reče sudija.

Kad si bio u Fort Smitu?

Fort Smitu?

Di si čuo sve ono što si reko o njemu?

Misliš na velečasnog Grina?

Dabome. Reko bi da si bio u Fort Grinu pre nego što si došao ovde.

Nikad u životu nisam bio u Fort Grinu. Ne verujem ni da je on.

Zgledali su se.

Pa di si ga onda sreao?

Nikad do danas nisam video tog čoveka. Čak mu ni ime nisam čuo.

Podiže čašu i otpi.

Salom zavlada čudna tišina. Ljudi su izgledali kao blatnjave lutke. Najzad neko počeo da se smeje. Potom još jedan. Uskoro su se svi zajedno smejali. Neko je sudiju častio pićem.

Pljuštalo je šesnaesti dan kad je upoznao Todvajna, a kiša i dalje nije prestajala. Još je stajao u istom salunu i propio je sav novac osim dva dolara. Kočijaš je otišao, sala je bila prazna. Vrata su bila otvorena i videlo se kako kiša pada po praznom placu iza hotela. Iskapio je čašu i izašao. Po blatu su bile položene daske, te je pratio bled zrak svetlosti iz krčme do daščanog nužnika u dnu placa. Iz nužnika je dolazio drugi čovek, i sreli su se nasred uskih dasaka. Čovek se blago ljuljao. Mokar obod šešira opustio mu se do ramenâ, sem napred, gde je bio zadignut i zakačen. U ruci je labavo držao bocu. Bolje mi se miči s puta, rekao je.

Mali nije to hteo da uradi, a nije video ni svrhu u raspravljajući. Udario je čoveka u vilicu. Ovaj se povi, pa se pridiže. Kazao je: Ubiću te.

Zamahnuo je bocom a mali se sagnuo, zamahnuo je opet a mali se povukao korak unazad. Kad ga je mali udario, čovek mu razbi bocu o glavu. Mali pade s dasaka, a čovek ga pojuri s oštrom krhotinom i pokuša da mu je zabije u oko. Mali se branio šakama, koje su se klizale od krvi. Neprestano je pokušavao da iz čizme dohvati nož.

Ubiću boga u tebi, reče čovek. Mlatili su se po mračnom placu, čizme su im spale s nogu. Mali je uspeo da uzme nož, kružili su jedan oko drugog, a kad je čovek nasrnuo na njega, mali mu raseče košulju. Čovek baci staklo i iz korica za vratom izvadi ogroman lovački nož. Šešir mu je spao, crne masne kovrdže letele su mu oko glave, sazeo je svoje pretnje u reči ubiću te nalik sumanutom zapevanju.

Onaj je gotov, reče jedan od nekoliko ljudi što su stajali duž prilaza i gledali.

Ubiću te ubiću te balavio je čovek gacajući unapred.

Ali je još neko pristigao na plac, uz glasno i ritmično gnjeckanje kao kad hoda krava. Imao je džinovsku ćuskiju. Prvo je posegnuo za malim, a kad je zamahnuo palicom, mali je pao ničice u blato. Umro bi da ga neko nije okrenuo.

Kad se probudio, bio je dan, kiša je stala, a on je gledao lice dugokosog čoveka potpuno oblepljenog blatom. Čovek mu je nešto govorio.

Šta?, reče mali.

Reko jel ti dosta.

Dosta?

Dosta. Ako bi da te još mlatim, bogami ćeš to i da dobiješ.

Pogledao je u nebo. Vrlo visoko, vrlo sitan crvenoglavi sup. Pogledao je čoveka. Da li mi se vrat slomio?, reče.

Čovek se osvrnu po placu, pljunu, opet pogleda dečaka. Ne moš da ustaneš?

Ne znam. Nisam probao.

Nisam teo da ti slomim vrat.

Nisi.

Teo sam da te ubijem.

Niko to još nije uspeo. Zarovio je po blatu i propeo se na ruke. Čovek je sedeo na daskama, s čizmama pored sebe. Ništa ti nije, reče.

Mali se ukočeno obazreo po danu. Di su mi čizme?, reče.

Čovek zaškilji na njega. S lica mu je otpadalo suvo blato.

Ima da ubijem neku džukelu ako su mi uzeli čizme.

Eno tamo jedna.

Mali se s mukom probi kroz blato i dohvati jednu čizmu. Gacao je po dvorištu osećajući grudve pod nogama.

Jel ovo tvoj nož?, reče.

Čovek zaškilji na njega. Reko bi.

Mali mu ga dobaci, a ovaj se saže, podiže ga i obrisu divovsko sečivo o nogavicu. Mislio sam da te neko ukro, kazao je nožu.

Mali je našao drugu čizmu, prišao i seo na daske. Šake su mu bile pune blata, jednu je na brzinu obrisao o koleno i ponovo je opustio uz sebe.

Sedeli su jedan do drugog i gledali prazan plac. Duž ivice je bila taraba, iza tarabe je jedan momak vadio vodu iz bunara, a okolo su se po dvorištu šetale kokoške. Iz krčme izađe jedan čovek i po daskama krenu ka nužniku. Zastao je pored njih, pogledao ih, a onda kročio u blato. Ubrzo se vratio, ponovo kročio u blato, a onda obišao daske i popeo se na njih.

Mali pogleda čoveka. Glava mu je bila čudno uska, a kosa ulepljena blatom u bizarnu i primitivnu frizuru. Na čelu je imao žigosana slova H T, a ispod njih, gotovo između očiju, slovo F, i te oznake bile su iskošene i drečave kao da su žig držali predugo. Kad se okrenuo da pogleda malog, mali je opazio da ovaj nema uši. Ustao je, vratio nož u korice, pošao po daskama s čizmama u ruci, a mali se digao i pošao za njim. Na pola puta do hotela, čovek je stao, obazreo se po blatu, a onda seo na daske i navukao blatnjave čizme na blatnjave noge. Potom je ustao i odgacao preko placa da nešto pokupi.

Oću da pogledaš ovde, reče. U moj šešir, jebo mu pas mater.

Nije se moglo reći šta je to, nešto mrtvo. Zamahao je njime, stavio ga na glavu, nastavio dalje, a mali ga je pratio.

Krčma je bila uska i dugačka, obložena lakiranim daskama. Uza zid su stajali stolovi, a na podu pljuvaonice. Mušterija nije bilo. Krčmar je digao pogled kad su ušli, a crnja koji je meo pod odložio je metlu uza zid i izašao.

Gde je Sidni?, upita čovek odeven u blato.

Spava, reko bi.

Nastavili su.

Todvajne, doviknu krčmar.

Mali se osvrnu.

Krčmar je izašao iza šanka i gledao za njima. Prošli su od vrata kroz predvorje hotela do stepeništa, ostavljajući različite blatnjave oblike za sobom. Kad su počeli da se penju, službenik za pultom se nagnuo i doviknuo im.

Todvajne.

On je stao i osvrnuo se.

Ubiće te.

Stari Sidni?

Stari Sidni.

Nastavili su uza stepenice.

Na vrhu se protezao dugačak hodnik s prozorom na kraju. Lakirana vrata s obeju strana bila su postavljena tako blisko da su to komotno mogli biti i plakari. Todvajn je otišao skroz do kraja hodnika. Oslušnuo je kod poslednjih vrata i pogledao malog.

Imaš šibicu?

Mali pretraži džepove i izvadi prignječenu i prljavu drvenu kutiju.

Čovek je uze. Treba ovde malo potpale, reče. Izlomio je kutiju i složio parčad uz vrata. Kresnuo je šibicu i zapalio drvo. Gurnuo je zapaljenu gomilicu pod vrata i dodao još šibica.

Jel on unutra?, upita mali.

To ćemo sada vidimo.

Tamna perjanica dima, plavi plamen upaljenog laka. Čučnuli su u hodnik i stali da čekaju. Tanak plamen počeo je da liže drvene ploče i skače po njima. Posmatračići su ličili na leševe iskopane iz močvare.

Sad kucni na vrata, reče Todvajn.

Mali se diže na noge. Todvajn ustade. Čuli su kako plamen pucketa u sobi. Mali pokuca.

Bolje ti jače pokucaj. Taj pije ko smuk.

Mali stegnu pesnicu i odalami vrata jedno pet puta.

Đavolski požar, reče neki glas.

Evo ga.

Čekali su.

Majku li ti jebem, palikućo, reče glas. Kvaka se okrenu, a vrata se otvoriše.

Stajao je u donjem vešu, držeći peškir kojim je okrenuo kvaku. Kad ih je video, krenuo je da se vrati u sobu, ali ga je Todvajn zgrabio za vrat, bacio ga na pod, ščepao ga za kosu i počeo palcem da mu kopa oko. Čovek ga zgrabi za koren šake i ujede ga.

Šutni ga u usta, viknu Todvajn. Šutni.

Mali mimo njih uđe u sobu, okrenu se i šutnu čoveka u lice. Todvajn mu je držao glavu za kosu.

Šutni ga, viknuo je. Ma šutni ga, zlato.

Šutnuo je.

Todvajn je vukao krvavu glavu naokolo, pogledao je, pustio je da tresne o pod, pridigao se, šutnuo je i sam. U hodniku su stajala dva posmatrača. Gorela su već cela vrata, kao i deo zida i tavanice. Ona dvojica otišla su hodnikom. Službenik je grabio na sprat preskačući stepenike.

Todvajne, jebo ti pas mater, kazao je.

Todvajn je bio četiri stepenika iznad njega i nogom ga je dokačio u grlo. Službenik se skljkao na stepenište. Mali ga je u prolazu udario u slepoočnicu, a službenik se preturio i počeo da klizi ka odmorištu. Mali ga je prekoračio, sišao u predvorje, odjurio do vrata i izašao.

Todvajn je jurio ulicom, razulareno mašući pesnicama iznad glave, i smejaio se. Ličio je na veliku glinenu vudu lutku koja je oživela, a i mali je izgledao slično. Iza njih je gornji ugao hotela goreo, a oblaci tamnog dima izvijali su se u toplo teksaško jutro.

Prethodno je bio ostavio mazgu na ulazu u varoš, kod meksičke porodice koja je čuvala životinje, i tamo je stigao unezveren i bez daha. Žena je otvorila vrata i pogledala ga.

Treba mi moja mazga, prošištao je.

Još ga je malo gledala, a onda viknula ka zadnjem delu kuće. Mali je otišao okolo. Tamo su bili privezani konji, a uz ogradu su stajala ravna kola na kojima su čučale ćurke. Starica je izašla na zadnja vrata. Nito, doviknula je. Venga. Hay un caballero aquí. Venga.

Otišao je kroz šupu do štale, našao svoje bedno sedlo i ćebe, izneo ih napolje. Našao je i mazgu, izveo je, stavio joj oglav, poveo je do ograde. Naslonio se ramenom na životinju, nabacio sedlo, pritegao kolan, a mazga se trzala i izmicala i trljala glavu u ogradu. Poveo ju je preko dvorišta. Mazga je neprestano tresla glavom u stranu, kao da ima nešto u uhu.

Izveo ju je na put. Dok je prolazio pored kuće, žena izađe za njim. Kad je opazila da on stavlja nogu u uzdu, potrčala je. On je naskočio na razvaljeno sedlo i podbo mazgu. Žena je zastala na kapiji i gledala ga kako odlazi. Nije se osvrtao.

Kad je ponovo prošao kroz varoš, ceo je hotel goreo, a ljudi su stajali okolo i gledali, neki s praznim kantama. Nekolicina gledalaca sedela je na konjima, među njima i sudija. Dok je mali projahivao, sudija se okrenuo i osmotrio ga. Okrenuo je konja, kao da je hteo da i životinja osmotri. Kad se mali osvrnuo, sudija se osmehnuo. Mali je poterao mazgu i prošli su pored stare kamene tvrđave, putem na zapad.